

gospodarske, obrtniške in narodne.

zhajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 24. avgusta 1881.

O b s e g: Razpis štipendij. — Ali prav sadijo koruzo po Kranjskem? — Zoper gosenice, uši in vsak drug mrčes na vrtu in polji. — Gospodarske novice. — Kmetijski stroji v Rumuniji. — Letošnja šolska letina. — Žumberški okraj in Marijindolska občina v razmeri z deželo Kranjsko. — Poziv! — Glasbene novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.**Razpis štipendij.**

Na c. kr. viši kmetijski šoli na Dunaji se bodo z začetkom šolskega leta 1881/82. tri državne štipendije, vsaka po 400 gold., in sicer ena slušatelju poljedelškega, dve slušateljema gozdarskega učenja vnovič podelile.

Prosilci za te štipendije morajo se s svojimi prošnjami, katerim je pridejati zakonito ubožno spričevalo, potem gimnazijsko ali velikorealčno zrelostno spričevalo in slučajno tudi druge priloge, obračati na c. kr. ministerstvo za nauk in bogočastje ter jih vlagati pri rektoratu zgoraj imenovanega velikega učilišča do 25. septembra tega leta.

Na Dunaji 6. avgusta 1881.

Ali prav sadijo koruzo po Kranjskem?

Poroča prof. F. Povše.

Prehodivši nekatere pokrajine, posebno zasavsko dolino, našel sem, da je koruzna skoro večinoma polegla; vrgel jo je vihar na tla.

A vsaj tudi ni drugače mogoče, ker silno gosto je vsajena in poleg tega tudi ne dostojno ali celó ne osuta. Vsled pregostega stanja je nemogoče, da bi vsakatera koruzna rastlina storila krepko steblo, kakoršno je edino zmožno, da more prestati močnejše viharje. Z osipanjem pa se ne le steblo s prisuto zemljo daje večja zaslomba proti vetrovom, temveč se tudi rastlina bogateje vkorenini, to je, ona razvije obilnih korenin; to vse pa primore, da trdno stoji in da je ne prebrne prvi mali piš. Kaj pa gospodar more od poležene koruze pričakovati, je vsacemu znano. Vsled pregostega stanja pa rastlina tudi le malo ali celó nobenega strža ne nastavi, vsaj o tem veljá isto, kar veljá pri žitnih rastlinah, pri katerih uže priprosti kmet vé, da redka setev daje bogato klasovje. Pri lanoreji je sploh znano, da mora gosto sejati, kedor želi dobiti obilo prediva, komur pa je mar pridelati obilo semena, ta mora lan redkeje sejati. Iz njive, na kateri ste, na pr. repa ali pesa id. pregosto posejani, boš malo debele repe in pese dobil. Tudi v

gozdu pregosto zaraščenem ni debelih dreves, zato umni gozdarji iztrebujejo gozd z izsekavanjem slabotnih preobilnih dreves.

In prav tako je tudi pri koruzi. Pravijo sicer, da gosta turšica več stržev nastavi, in to število odločuje. Temu moram odločno nasprotovati, kajti to je zeló kriva misel. Poglej, dragi kmetovalec, le na njivo in našel boš mnogo stebel brez nastavljenih stržev in jeseni dobil boš le kratke, tanke strže, ki imajo tudi le v sredi nekoliko prida zrna, proti repu pa je zrnje navadno nedozoreno, neporabno. Rastlini pomanjkuje dovoljne hrane za izdelavo sadú, to je, strža; ona je premalo za izdelavo zroja potrebnih redilnih snovi pripravila, to pa zato, ker je v prehudi goščavi rasti morala. Tudi je v pregosto vsejani koruzi prehuda senca, brez solnca pa ni življenja, ni uspešnega zorenja. Da se še bolje prepričaš, preglej vso njivo, in našel boš, da na steblih, katera slučajno redkeje stojé, na priliko, vsled tega, da ni vse sosedno posejano zrnje kalilo, ali da so vrane seme izključevale, ali da so rastline vsahnile, boš celó po dva strža našel.

Da se koruzna s pridnim okopovanjem in osipanjem izdatno podpira v rašči in rodovitnosti, je obče znano, al marsikater posestnik le malo skrbi za tako oskrbovanje, češ, da so delavci predragi. Da so delavci dragi, ne more se tajiti, umno kmetijstvo pa nam po svojih naukih ponuja obilno zbirko kmetijskih strojev (mašin), s katerimi moremo delo prav dobro izvrševati in tako si prihraniti mnogo stroškov. Saj imamo okopovalne in osipovalne stroje, ki nam morejo pri pridelovanju koruze mnogo koristiti. Mnogo delavcev je treba nagnati na njivo, da okopljejo koruzo, da jo osujejo, — cel teden preteče, predno so vse koruzne njive opravljene. Z okopovalnikom in posebno z osipalnikom pa to delo lahko v dveh dneh z dvema delavcema in enim konjem opravimo.

Za okopavanje enega hektara koruze treba je 20—25 delavcev (en dan), z okopovalnikom, katerega en konj vleče, pa moreta dva delavca v enem dnevu celo njivo okopati, ter jima treba 4—5 delavcev v pomoč, katere v vrstah med rastlinami okopavajo, ker ondi stroj ne more delati.

Za osipanje je treba za en hektar tudi vsaj 20 delavcev, z osipalnikom pa moreta 2 delavca z enim konjem, ki vleče osipovalno drevo, še pred nočjo en hektar koruze osuti, če pa je zemlja ugodna in rastline pravilno oddaljeno posajene, moreta tudi 2 hektara koruze v enem dnevu osuti, in zagotovljeni smemo biti,

da je koroza z osipalnikom lepše osuta, kakor pa z motiko.

Gospodarji! pustimo vedno javkanje, ki nam nič ne pomaga, poprimimo se raji umnih gospodarskih naukov in njenih praktičnih iznajdeb, ker le z umom si moremo kaj pomagati!

Prav te navedene številke, katere slonijo na istinitih pozvedbah, pa naj nas prepričajo, da si tudi mi zaradi velike koristi teh strojev, s katerimi si toliko stroškov za delavce prihraniti moremo, okopovalnike in osipalnike omislimo, saj niso dragi, po 12 gold., ali oba, v enem stroji skupno izdelana, dobimo lahko za 20 gld.

Se ve da poraba takih strojev zahteva od nas, da sadimo koroza v lepe vrste, katere so vsaj 2 čevlja narazen. Ko je njiva preorana in z brano poravnana, napnemo dolgo špago, in ob njej sadimo po 10—12 palcev narazen koroza. Ako imamo več posestvo, moremo omisliti ali napraviti si orodje — črtorezec — prav priprosto orodje, ki je sestavljeno iz tramiča, v katerem so premakljivo vstavljeni, črtalu podobni zobovi, ki stojé po 2 čevlja narazen in režejo črte, male grabničke, v katere se koroza meče.

Ako želi gospodar nasaditi med koroza tudi fižola, lahko to stori s tem, da v vrstah med posamesnimi kruzami nasadi fižola.

Ako je koroza lepo v rednih vrstah posejana, bo zrak, tudi solčna gorkota, bolje dohajala med koroza, in zrak bo med vrstami lahko vlek, kar je koristno posebno ob času obilnega deževja, ker se preobilna mokrota hitreje vsled zračnega prepriha pogubi. Starokopitnež bo sicer ugovarjal, da se bo na taki njivi manj koroze pridelalo zato, ker so vrste po 2 čevlja narazen. A ne boj se, dragi, le poskusi dve enako veliki njivi nasejati s koroza, eno po stari navadi, drugo po mojem nasvetu, in prepričal se boš v jeseni, ko boš strže z nje obiral, da boš imel iz vsakega stebila po 2, in če je letina ugodna, tudi po 3—4 strže, ki so dolgi, debeli in od vrha do konca z lepim zrnjem nabiti in da boš iz nove poskušnje dokaj več mernikov koroze dobil.

Želel bi še svetovati pri pridelovanju koroze, da bi se rabil podzemeljski rovár, s katerim se spodnja plast zemlje, katere se oralo ne dotika več, rahljá in razrušuje. Podzemeljski rovár je oralo z ostrim lemežem pa brez deske, torej zemlje ne vzdiguje, ampak jo le razrušuje in rahljá. Ta rovár sledi za navadnim plugom po brazdi, ter sega po 6 do 8 palcev v zemljo, katero prav dobro zrahljá. Na tako zrahljano spodnjo plast pade potem druga brazda zemlje in jasno je, da bo to korozi v veliko korist, kajti mogla bo ne le v gorenji, od navadnega orala orani zemlji razvijati korenine, ampak te se bodo lahko zarile v spodnjo plast, kjer bodo našle krepak temelj; rastlina se bo čvrsto vkoreninila in tako bo mogla dobro strpeti tudi močnejše viharje. Pa tudi sušo bo koroza na tako preorani zemlji bolje strpela, ker bo po nategljivosti iz spodnjih plasti zemlje, kjer je več ali manj vedno nekoliko vlage, dobivala vsaj toliko vlage, da se bo ohranila živ do dne, ko blagodejni dež zopet zemljo napoji. Kedar je pa moča, pa se hitreje iz zgorenje plasti scedi voda, tako da koroze korenine ne stojé v vodi. Koroza je rastlina, ki ljubi globoko zrahljano zemljo, in kdor želi od te prekornostne rastline dobiti res obilnega pridelka, naj ji postreže z globokim zrahljanjem zemlje.

Gospodarske izkušnje.

Zoper gosenice, uši in vsak drug mrčes na vrtu in polji
priporoča gospod Vincencij Liebel, kakor pravi, po obilih in večletnih izkušnjah, potrjeno sledečo zmes: Vzame naj se (po vagi) 1 del solí, 1 del mavca (gipsa), 1 del živega apna in 1 del pepela; vse to naj se drobno v prah zmelje in skozi sito preseje, potem pa pridado 3 deli petroleja, in vse dobro skupaj pomeša.

Kedar se ta zmes upotrebuje zoper drevesne gosenice, naj se stanjša s 3 deli vode, pri družih bolj občutljivih vrtnih rastlinah pa z 10 deli vode. S tako stanjšano zmesjo se s škropilnico poškopí drevje in vsako drugo rastlinje. O cvetji se ne sme rabiti. — Gosp. Liebl pravi: „ni ga gotovejšega, cenejšega in rastlinam prav nič škodljivega pomočka, kakor je ta zmes, ki je vrhu tega tudi še dober gnoj.“ Tudi za pokončavanje trtne uši (filoksere) jo priporoča, če se do $\frac{1}{4}$ metra globočine okopane ušive trte s to zmesjo polivajo.

Ne vemo, ali gosp. Liebl ne obeta preveč? *)

Gospodarske novice.

Dva popotna kmetijska učitelja.

„Wien. landw. Zeitung“ razgláša konkurs za dva popotna kmetijska učitelja, in sicer enega za Istro, enega za Goriško. Službe razpisuje c. k. namestništvo v Trstu. Torej za Goriško, to malo deželico, kjer so uže sedaj: ena italijanska kmetijska šola, ena slovenska kmetijska šola, in pa c. kr. svilorejsko in kemiško poskuševališče, je potreba kmetijskega popotnega učitelja, a uboga Kranjska, dvakrat večja od Goriškega, brez kmetijske šole, ni vredna in ne potrebuje vsaj enega kmetijskega učitelja! Res, difficile, est, satyram non scribere. — Sicer pa za 1000 gld. — provizorno na kontrakt — ne bodo dobili v kmetijstvu skušenih mož, in podoba je, da ste ti službi vstvarjeni le za „Hochschülerje“ iz dunajske šole, ker ti teoretikarji ne dobijo lahko služeb na kaki grajščini. Ti neskušeni teoretikarji, ki ne poznajo razmer kmetovalcev, bodo le zeló malo mogli pomagati kmetijstvu, kajti zibajoči se v visokih teorijah bodo nerazumljivi kmetu. Prav imajo česki in poljski državni poslanci, da name ravajo v prihodnjem državnem zboru staviti predlog, naj se razpusti kmetijska visoka šola na Dunaji. Kranjskim državnim poslancem pa naj dá gori navedeni razpis popotnih učiteljev v Gorici in Istri povod, da se krepko potegnejo za pravično rešitev vloge družbe kmetijske kranjske, katero je o potrebi popotnega učitelja in reforme ljubljanske preparandije izročila c. kr. deželnemu šolskemu svetu ljubljanskemu 5. avgusta t. l.

Letina do konca meseca julija.

Po poročilih c. kr. kmetijskega ministerstva konec julija bo za pšenico v gornji in dolnji Avstriji, na severnem Tirolskem in Koroškem dobra, na Solnograškem, Štajarskem in Predarelskem najmanj srednja letina, le na Kranjskem je bila slabo srednja. Dobra bo

*) Grozno novico je dunajski kmetijski časnik „Wiener Landw. Zeitg.“ objavil, da se je 2. dne t. m. 82letni starček Liebl, več časa bolehen, ustrelil, največ zato, ker gori navedeno sredstvo zoper škodljive mrčese v viših krogih ni našlo tistega priznanja, katero je on pričakoval.